Leena Setälä,
Kestävän kehityksen johtaja
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
21.11.2022

## Lausunto Liikenne- ja viestintävaliokunnan kuulemiseen

Viite:

HE 264/2022 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista annetun lain muuttamisesta

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi sote-sektorin liikennepäästöjen vähentämistä koskevassa asiassa.

### Päästölähteet sosiaali- ja terveyspalvelujen matkustus- ja kuljetustoiminnoissa

Sosiaali- ja terveydenhuollossa syntyy päästöjä asiakkaiden ja potilaiden matkustamisesta palvelujen äärelle sekä henkilökunnan työmatkoista. Näiden päästövaikutuksista tiedetään kovin vähän, sillä asiasta on tehty vain pieniä selvityksiä. Sen sijaan kuljetuspalvelujen hankintoja ja työntekijöiden työtehtävissään tekemää matkustusta on mahdollista seurata ja niiden päästövaikutuksia mitata. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin selvityksessä vuonna 2022 viimeksi mainitun kaltaiset toiminnot aiheuttivat yhden vuoden aikana yhteensä 1 152 tonnin hiilidioksidipäästöt, mikä vastaa 380 tavanomaisen henkilöauton keskimääräistä vuosipäästöä (Motiva). Tästä määrästä kuljetuspalvelujen osuus oli 61 %. Niiden suurin yksittäinen käyttäjä oli laboratoriotoiminnot, sillä näytteitä kuljetetaan analytiikkayksiköihin muusta kuljetustoiminnasta erikseen paljolti taksiautoilla. Sairaanhoitopiirin omien autojen päästöosuus kuljetusten kokonaispäästöistä oli 27 % ja omien autojen suurin käyttäjä oli ensihoito. On todennäköistä, että muissa sairaanhoitopiireissä itse tuotettujen ja ostettujen kuljetuspalvelujen keskinäinen suhde vaihtelee.

### Sähköautojen onnistunut hankinta on mahdollista

Esitetyn lakimuutoksen myötä laissa määriteltäisiin vähimmäisvelvoitteet, joiden mukaan hankintayksikön tulisi hankkia tietty osuus vähäpäästöisiä ajoneuvoja ja liikennepalveluja. Hyvinvointialueilla on sairaanhoitopiiriä laajempi omien ajoneuvojen ja kuljetuspalvelujen käyttötarve, johon soveltuvat myös ympäristöystävälliset ja energiatehokkaat henkilöautot. Tästä esimerkkinä mainittakoon Turun kaupungin kotihoidon käyttöön vuonna 2021 tehty 27 sähköauton hankinta. Käyttökokemukset niistä ovat olleet todella positiiviset, eikä merkittäviä häiriöitä ole esiintynyt kovillakaan pakkasilla. Verrattuna bensiiniautojen hankintaan, tästä hankinnasta aiheutui noin 150 000 euron lisäkustannus, mutta sähköauton ylläpitokustannukset jäävät vastaavasti hieman edullisemmiksi.

**Erityisajoneuvojen poisrajaus on perusteltua**

Vähimmäisvelvoitetasot olisi porrastettu kolmeen eri luokkaan alueellisten erityispiirteiden mukaan. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen hankintoja koskisi korkein velvoite 45 % osuudesta henkilöautojen, pakettiautojen ja kuljetuspalvelujen hankinnassa. Huomioiden kokemukset sähköautoista ja niiden latausmahdollisuuksista Varsinais-Suomessa, näemme, että velvoitetaso on mahdollista täyttää. On tärkeää, että osa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen käytetyistä ajoneuvoista ja pelastustoimen ajoneuvoista rajataan lain soveltamisalan ulkopuolelle, sillä erityisvarustelluissa henkilöautoissa kuten invatakseissa, pelastusautoissa, ja ambulansseissa vähäpäästöiset vaihtoehdot ovat vielä harvassa. Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirissä on kuitenkin jo pohdittu sähkökäyttöisen siirtoambulanssin hankintaa.

**Velvoittavuus koskien hyvinvointialueiden omistamia yhtiöitä**

Lakimuutos pyrkii selkiyttämään kuntayhtymien ja kuntataustaisten yhtiöiden velvoitetasoja. Kuntataustaisella yhtiöllä tarkoitetaan yhtiötä, jossa yhden tai useamman kunnan tai kuntayhtymän yhteenlaskettu omistusosuus on 50 prosenttia tai enemmän. Lain tavoitteita voisi sinänsä soveltaa myös hyvinvointialueiden omistamiin yhtiöihin, mutta lain tämän hetkiset määrittelyt eivät selvästi kuvaa lain soveltamista ja velvoitetason laskennallista määrittämistä hyvinvointialueiden omistamien yhtiöiden osalta. Näistä mainittakoon kaksi esimerkkiä:

It-yhtiö 2M-IT Oy: Varsinais-Suomen hyvinvointialueen omistusosuus 43 %, muina omistajina ovat Satakunnan, Pohjanmaan, Etelä-Karjalan, Kymenlaakson, Keski-Suomen, Päijät-Hämeen hyvinvointialueet (kunnat pieniä vähemmistöosakkaita).

Ruokapalveluyhtiö Kaarea Oy: Varsinais-Suomen hyvinvointialueen omistusosuus 35%, muina omistajia Varsinais-Suomen alueen kunnat.

**Hankintojen seuranta ja ajoneuvokannan hallinta tarpeen**

Lain velvoitteiden seurannasta esitetään lakiesityksessä, että hankintayksiköiden tulee ilmoittaa hankintaa koskevassa jälki-ilmoituksessa hankkimiensa ajoneuvojen kokonaismäärä sekä lain mukaisten nolla- ja vähäpäästöisten ajoneuvojen määrä. Kaiken kaikkiaan hyvinvointialue joutuu katsomaan koko ajoneuvo- ja kuljetussopimuskantaansa uutena kokonaisuutena ja seuraamaan niiden kehitystä kohti vähäpäästöisyyttä, varsinkin, jos hyvinvointialue päättää HUSin esimerkin mukaisesti asettaa itselleen päästövähennystavoitteen ja laatia ilmastotiekartan.

Leena Setälä,
Kestävän kehityksen johtaja
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
21.11.2022

**Lausuntoyhteenveto**

- Laki edistää vähäpäästöisten ajoneuvojen hankintaa sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kuljetuspalveluiden että omaksi/leasingilla hankittavien ajoneuvojen osalta ja lain vaatimukset ovat Suomen olosuhteissa toteutettavissa
- Erikoiskaluston poissulku sääntelyn piiristä on perusteltua, sillä toistaiseksi niiden osalta ei ole riittävän toimintavarmuuden omaavia päästövapaita vaihtoehtoja vielä tarjolla
- Esitetty lakimuutos selkeyttää hyvinvointialueiden hankintavelvoitteita, mutta hyvinvointialuetaustaisen yhtiön osalta sitä tulee edelleen selkiyttää.